

CEİD hazırladı: Türkiye verdiği sözlerden onda birini hayata geçirse ihya olacağız

R. gazeteduvar.com.tr/ceid-hazirladi-turkiye-verdigi-sozlerden-onda-birini-hayata-gecirse-ihya-olacagiz-haber-1645053

KADIN

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması amacıyla 17 tematik konuda rapor hazırlandı. Raporlar, cinsiyet eşitliğinin hak temelli izlenebilmesi açısından büyük önem taşıyor.

:

[Google Haberlere Abone ol](#)

Türkan Uluk

ANKARA - Avrupa Birliği tarafından desteklenen “Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi (CEİD-İzler)” kapsamında adaletten yoksulluğa, eğitimden kadına yönelik şiddete 17 tematik konuda rapor hazırlandı.

9 ilde 36 ay boyunca Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması amacıyla uygulanan proje kapsamında hazırlanan raporlar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin hak temelli izlenebilmesi açısından büyük önem taşıyor.

CEİD Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Gülay Toksöz, Proje Direktörü Ülker Şener ve uzmanlar çalışmanın detaylarını paylaştı:

Proje kapsamında 17 haritalama raporu yayınladınız. Bunlar çok çeşitli alanları ele alıyordu: Eğitim, sağlık, istihdam, kadına yönelik şiddet, siyaset, kentsel hizmetler, spor, medya, din hizmetleri, insan/kadın ticareti, kadın mülteciler, yaşlılık, yoksulluk ve sosyal yardımlar, bilim ve teknoloji, adalete erişim ve erkeklik. Her raporu tek tek incelemek gerekiyor ancak cinsiyet eşitliği (ve anaakımlaştırılması) açısından en sıkıntılı tablo nerede? Sizce sorunu çözmeye en yakın alan neresi?

Gülay Toksöz: Cumhuriyetin 100. yılı kutlanırken cinsiyet eşitliğinin hak temelli izlenmesi amacıyla haritalama raporları hazırlamak, Türkiye'nin farklı alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda nereden nereye geldiğini göstermesi açısından önem taşıyor. Her bir alandaki genel manzaraya bakmak gibi düşünebilirsiniz. İlgili alanın sınırlarını çiziyor, o alanda geçmişten bugüne ne tür gelişmeler oldu onlara bakıyor, sonra da o alandaki uluslararası belgeleri ayrıntılı olarak sıralıyoruz. Ardından, bu uluslararası mevzuata Türkiye ne kadar dahil olmuş, yurttaşlarına o mevzuata dayanarak hangi sözleri vermiş buna bakıyoruz. Verilen sözler tutuldu mu, onu izlemek ve anlamak için nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini gösteren göstergeler, veri kaynakları ve endeksleri sıralıyoruz. İlgili alanda Türkiye'de hak mücadelesi veren örgütlerin faaliyetlerini ve dünyadan iyi örnekleri de ihmal etmedik raporlarımızda. Çünkü cinsiyet eşitliği mücadelesinde, yıllar içinde birtakım merhaleler alınmışsa, bu büyük ölçüde bu alanda mücadele veren hak temelli örgütlerin çabasıyla.

HER DÖNEMİN SORUNU: ŞİDDET, YOKSULLUK...

CEİD-İzler projesi kapsamında 17 tematik rapor hazırlandı ve bu başlıklardan bazıları Türkiye'nin gündeminde yakıcı niteliğini hiç kaybetmeyen konuları içeriyor. Her dönemin sorunu olarak karşımıza çıkanları kadına yönelik şiddet, yoksulluk, eğitim ve sağlık hizmetlerine, sosyal hizmetlere erişim, istihdamdaki eşitsizlikler ve insan/kadın ticareti olarak sıralayabiliriz.

İlknur Yüksel: Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda en ümit verici şey, kadınların ve LGBTİ bireylerin hakları için mücadele eden kurumların varlığı demiştik. Bir başka olumlu gelişme ise kadınlara, çocuklara ve LGBTİ+ bireylere yönelik şiddetin artık daha görünür olması. Bunda da medyanın rolü çok büyük. Aynı zamanda son zamanlarda özel sektörün, sınırlı sayıda da olsa yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki sorumluluklarını idrak etmeleri, mobbing, taciz, istihdamda eşitlik gibi konular üzerine yaptıkları çalışmalar ve eğitimler sıralanabilir. Ve tabii ne kadar baskı altına alınırsa alınsın, akademide kadın çalışmaları disiplininin hala varlığını sürdürüyor olması mühim. Ayrıca, kadınlara yönelik şiddet konusundaki verinin önemli olduğunun farkında olan STK sayısının artması da olumlu gelişmelerden biri.

ADALETE ERİŞİMDE CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Adalete erişimde cinsiyet eşitliği konusunda neredeyiz?

Gülriiz Uygur: Toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından adalete erişimle ilgili başlıca iki engel söz konusu. İlk engel sosyal-kültürel ve ekonomik engeller. İkinci engel ise hukuki-kurumsal yapıyla ilgili. Bunlardan ilki, hukuki mevzuatla ilgili. Adalete erişimde ilk olarak hukuki mevzuat bakımından bakıldığında karşımıza Türkiye'nin taraf olduğu CEDAW Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi çıkıyor. Bu önemli bir Sözleşme. CEDAW Komitesinin çıkardığı 33 sayılı Genel Tavsiye Kararı sadece adalete erişim üzerinde yoğunlaşması bakımından önem taşımakta. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi kadına yönelik şiddet ve ev-içi şiddeti önlemek bakımından geri bir adım. Ancak CEDAW Komitesinin yayınladığı 35 sayılı Genel Tavsiye Kararı çok önemli hükümler içerdiği için önemli bir eksikliği kapatmakta. Öte yandan kadına yönelik şiddeti önlemekle ilgili başta 6284 sayılı Kanun ve Türk Ceza Kanununda da önemli hükümler bulunmakta. Bu bağlamda kadına yönelik şiddeti önlemekle ilgili önemli hükümlerin bulunduğu söylenebilir. Ancak kadınların adalete erişimi sadece kadına yönelik şiddetle ilgili değildir. Hukukun bütün alanlarında sağlanması gerekir.

İkincisi, adli kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısına sahip yeterli uzmanın olmaması bir sorun. Şiddete uğrayan kadınların ilk başvurusunu alan adli danışma büroları var adliyelerde. Orada başvuruyu alan uzmanların hem toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıkları olmalı, hem de travma sonrası stres bozukluğu konusunda bilgileri. Travmaya maruz kalmış bir kişiyi ikincil bir travmaya maruz bırakmayacak bir yaklaşım içinde olmalı. Şiddeti yaşadıkdan sonra, birden çok kez ve başkalarının – özellikle yakınlarının yanında - anlatmak da çok zordur. Türkiye'de mağdura yaklaşım konusunda ciddi sıkıntılar var. İlgili uzmanların bir farkındalık eğitiminden geçirilmesi, mağdurun ifadesini alırken nasıl davranmaları gerektiği konusunda hem psikologlardan hem de hukukçulardan destek almaları gerekiyor.

Üçüncü olarak, adli yardımla ilgili problemlerden söz edebiliriz. Ankara Barosu'nda Gelincik Merkezi var ama başka barolarda benzer bir merkez yok. Gelincik Merkezi'nin insan gücü ve maddi imkanları da her başvuruya yetişmelerini zorlaştırıyor. Bu uygulamanın kapsamının genişletilmesi, Türkiye'deki bütün barolara yaygınlaştırılması ve baro dışında sivil toplum örgütlerinin de bu konuda daha fazla destek verebilmesi önemli.

Adalet mekanizması içinde çalışanların tutumu nasıl? Neler yapılmalı?

Gülriiz Uygur: Barolar, kolluk güçleri ve yargı teşkilatında toplumsal cinsiyet bakış açısının kurumsal düzeyde olmaması da bir diğer sorun. Mevzuatı uygulayan aktörlerin bu konuda farkındalıklarının oluşturulup geliştirilmesi gerekiyor. İkincil mağduriyete maruz kalacak şekilde şiddete uğrayanlara davranmamaları ve şiddeti önlemede aktif tutum almaları

gerekiyor. Bu bağlamda kolluk ve yargıda yer alanların toplumsal cinsiyet ön yargıları karşısında farkındalıklarının olması ve bu tür ön yargıları tutum ve davranışlara yansıtılmaları gerekiyor.

'HUKUKİ MEVZUATIMIZ İYİ, YETER Kİ BUNU UYGULAYABİLELİM'

Mevzuat açısından Türkiye'nin durumu nasıl?

Gülriiz Uygur: Hukuki mevzuatımız iyi, yeter ki bunu uygulayabilelim. Kadına yönelik şiddete karşı ulusal eylem planlarının olması, şiddeti önlemekle ilgili kurumların varlığı, bu kurumların yapılanması ve bu konuda eğitimler düzenlenmesi konusunda da iyi durumdayız. Sürekli projeler yapılıyor, eğitimler bu projelerin bir çıktısı olarak sürekli her kuruma veriliyor. Fakat bunun hayata geçirilmesi ne kadar mümkün, tartışmalı. Bunu takip edebilmek için de CEİD-izler projesinin yaptığı izlemenin çok önemi var. İzleme yapmak, raporlamak ve sorunların giderilmesi talebinde bulunmak çok önemli. İşte bu "monitoring" yani izleme dediğimiz pratiğin de işlevi biraz da bu.

SPORDA KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET

Son zamanlarda kadın sporcularımız başarılarıyla adlarından sıklıkla söz ettiriyor, aynı zamanda özellikle sosyal medyada hedef gösteriliyorlar. Sporda ne durumdayız?

Canan Koca: Son 5-6 yıldır bazı spor dalları (örn., voleybol, güreş, teakwondo) başta olmak üzere uluslararası spor müsabakalarında kadın sporcular çok önemli başarılar elde ettiler. Bu başarıların sürdürülebilir olacağına dair göstergeler de mevcut. Bu başarıların önemli bir nedeni kadın sporculara ve onların yaptıkları spor dallarına ciddi yatırımların yapılması iken bir diğer nedeni kadın sporcuların kendi sportif kimliklerini güçlü bir şekilde inşa etmeleri ve birçok platformda görünürlük mücadelesi vermeleri. Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği sadece sporcular/spora katılım alanını içermiyor. Sporda liderlik, antrenörlük, medya ve şiddet diğer alanlar. Bu alanlarda spora katılım alanındaki ilerlemeyi göremiyoruz maalesef. Sporu yöneten kurumların karar verme mekanizmalarında kadın temsiliyeti çok düşük, kadın antrenör sayısı eskiye kıyasla arttı ama kadınlar daha çok alt yapılarda ve belirli spor dallarında görev alabiliyorlar. Ana akım spor medyasında kadın sporcuların sportif başarıları arttıkça görünürlükleri artıyor ama sadece başarıya endeksli bir medya temsiline sürdürülebilirliği kolay değil. Fakat sosyal medya kadın sporcular için önemli bir markalaşma, görünürleşme ve taraftarlarıyla birebir iletişim kurma alanı olarak kullanılmaya başlandı. Sporda kadınlara yönelik şiddetin var olduğunu biliyoruz, hatta kadın sporcuların sosyal medya kullanım pratikleri sebebiyle daha çok duymaya başlıyoruz. Bu konuda henüz bir kamusal bir önleyici politika yok. Kadın bedeninin, kadın sporcu bedeninin kamusal alanda görünür olması beraberinde maalesef özellikle sosyal medyada çeşitli cinsiyetçi saldırıları da getiriyor. Giyim kuşamından, söylediklerinden, politik duruşlarından, cinsel yönelimlerinden dolayı kadın sporcular saldırıya maruz kalıyorlar. Fakat sevindirici olan neredeyse aynı ölçüde de farklı kesimler tarafından da sahipleniliyorlar.

SAĞLIKTA CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Biraz da sağlıktaki duruma bakalım. Yakın zamanda bir pandemi atlatmış ve bir başka pandemi dönemine girmeye dair kaygılarımız varken, Türkiye sağlık alanında, sağlığa erişim konusunda cinsiyet eşitliğinde ne durumda?

Ayşe Akın, Ezgi Türkçelik: Türkiye’de çoktandır sağlık sisteminin paraya endekli, hastalık ve tedavi odaklı olduğunu; koruyucu ve önleyici hizmetlerin geri plana itildiğini görüyoruz. Bu yaklaşım, hem kadınların sağlığını hem de yoksullar, engelliler, LGBTİ+’lar, göçmenler gibi dezavantajlı grupların sağlık durumlarını ve hizmetlere erişimlerini olumsuz etkiliyor. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimin önünde ciddi engeller var. Özellikle, gebeliği önleyici yöntemler, istenmeyen gebeliklerin sonlandırılması ve erken tanı için tarama hizmetleri gibi hizmetlere erişimde ciddi sorunlar mevcut. İstenmeyen gebeliklerin ve riskli gebeliklerin önlenmesi amacıyla verilen yöntem ve hizmetlerin birinci basamakta verilmemesi, özellikle rahim içi araç uygulamalarının yapılmaması kadınları ve aileleri zor durumda bırakıyor. Türkiye’de aile planlaması hizmetlerinde karşılanmamış hizmet gereksiniminin çok yüksek ve giderek de artmakta olduğunu yapılan araştırmalar ortaya koymakta. 2022 yılında yapılan bir değerlendirme, toplumun üreme sağlığı bilgi düzeyinde bile azalma eğilimi olduğunu ortaya koydu. Anne ölümleri içinde önlenbilir nedenlere dayalı anne ölümleri yüksek. Bunlar gibi başka birçok nedenle Türkiye 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’ne ulaşılmasından çok uzak. Türkiye kadın sağlığının iyileştirilmesinde önemli adımlar atmış bir ülke ancak geriye doğru bir gidişin olmaması için özellikle birinci basamakta hak temelli, ayrımcılıktan uzak, koruyucu-önleyici hizmetlerin ekip olarak verildiği ve herkes için erişilebilir hizmet anlayışının temel alınması gerek. Birinci basamakta yer alan hizmet ekibinin güçlendirilmesi gerek. Sağlık hizmetlerine erişim bir insan hakkıdır ve devletin bu hizmetleri vermesi ve sağlık sisteminin hakların kullanımı için uygun hale getirilmesi de devletin anayasal görevidir.

'TÜRKİYE VERDİĞİ SÖZLERDEN ONDA BİRİNİ HAYATA GEÇİRSE İHYA OLACAĞIZ'

Raporlar incelendiğinde Türkiye’nin haklar konusunda ileri olduğu; birçok uluslararası sözleşmeye imza attığını görüyoruz, ama uygulamada sıkıntılar vurgulanıyor. Kurumlar ne durumda? Benzer bir uygulama sıkıntısı var mı orada da?

Ülker Şener: Bütün bu raporlara baktığımızda şöyle bir şey görüyoruz: Türkiye uluslararası mevzuatta var olan hak temelli, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik birçok belgeye sözleşmeye, konvansiyona imza atıp söz vermiş. Vatandaşlarına haklarını teslim etmek konusunda, kağıt üzerinde oldukça ileride. Türkiye verdiği sözlerden onda birini hayata geçirse ihya olacağız; ama maalesef verdiği sözleri hayata geçirmiyor ve verdiği sözlerden cayıyor. İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmek gibi.

Tek tek kurumlara gelince, her kurumun mevzuatı var, politika belgeleri, vizyon, misyon belgeleri var. Tüm belgeler için geçerli olmasa da, bir bölümünde eşitliğe dair uygulamaların teşvik edildiği görülüyor. Kalkınma Planlarında kadın istihdamına dair tedbirlerin varlığı örneğin. Altını çizmek istediğim konu şu ki, Türkiye’de özellikle sosyal hizmetler ve sosyal politika uygulamalarında önemli sorunlar var. Eşitliğin sağlanmasında önemli olan bakım

hizmetlerinden; yaşlı, engelli ve çocuk bakımından bahsediyorum. Bu sorunlar aile odaklı çözülmeye çalışılıyor. 0-3 yaş çocukları bir tarafa bıraktım, 3-6 yaş çocuklarda bile okul öncesi okullaşma oranı çok düşük, yüzde 48 sadece. Bu çocuklara anneleri, babaanneleri, anneanneleri bakıyor, dedeler de genelde yardımcı oluyor. Bakımın bir kadın kuşağından diğerine aktarımı söz konusu. Engelliler için de bu geçerli. Çok az kamusal destekle bakım sorunu çözülmeye çalışılıyor. Salt aile odaklı sosyal hizmet yaklaşımın sorunları çözmediği görüldüğü halde bunda ısrar ediliyor. Bireylerin refahını önceleyen yeni, karma bir paradigmaya geçilmeli. Ama maalesef geçilmiyor. "Ailenin korunması" adına yapılanların aileyi korumadığını da söylemek isterim bu arada.

'YOKSULLUK HAK TEMELLİ YAKLAŞIMLA ELE ALINMALI'

CEİD-İzler projesinin çalıştığı alanlardan biri de yoksulluk. Yoksulluk raporu ne söylüyor bizlere?

Emel Memiş: Yoksulluk bir iktisadi kalkınma sorunu olarak görülüyor, oysa kalkınma sağlanmış olsa da kadın yoksulluğu otomatik olarak yok olmuyor. Rapor, meselenin hak temelli yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret ediyor. Buna karşın ne CEDAW ne de ulusal mevzuat yoksulluğun önlenmesinden sorumlu bir kurumdan söz ediyor. Rapor bu alandaki açığı vurguluyor. Biliyoruz ki herkesin hayatını çok zorlaştıran ekonomik kriz kadın yoksulluğunu daha büyük oranda etkiliyor. Düşük gelirli hanenin geçim yükü neredeyse kadının üzerinde. Biliyoruz ki geliri olan, ücretli çalışan erkek bile olsa evin geçimini sağlayan, bütçeyi yeterli kılmaya çalışan genelde kadın oluyor. Bu bir ek yük oldu. İkincisi sosyal politikaların, özellikle, bu sosyal desteklerin, yardımlaşma konularının aile merkezli olması çok büyük bir sorun. Eğer "makbul" görülen bir ailenin parçası değilsen kadın olarak veya LGBTİ+ olarak bu sosyal yardımlardan yararlanmak da çok zor. Sosyal koruma ve hizmetlerden eşit biçimde yararlanmak da çok zor. Bakım emeğinin karşılığı, emeklilik hakkı sağlama olanağı yok. O yüzden ev kadını veya işsiz kategorisinde sayılan kadınların ileri yaşlarda daha da yoksullaştığını görüyoruz. Herhangi bir sosyal güvenceleri olmadığını, emeklilik güvenceleri olmadığını ve yaşlandıklarında yalnız kaldıklarında çok daha büyük travmalara maruz kaldıklarını, hem hastalıklarla boğuştuklarını, yoksullukla boğuştuklarını, tacizle ya da başka türlü şiddet eylemleriyle karşılaştıklarını görüyoruz.

'KRİZ VE AFET SONRASI KADIN YOKSULLUĞUNUN ÇOK DAHA ARTACAĞI ÖNGÖRÜLÜYOR'

Gülay Toksöz: Türkiye'de kadınlar çalışma hayatının büyük ölçüde dışında ve ortalama her üç kadından ancak biri istihdamda. Buna karşılık kadınların işsizlik oranları erkeklerinkinden ciddi biçimde yüksek. Yıllar itibarıyla yaptığımız izleme adeta yerinde saydığımızı gösteriyor. Bunun uygulanan ekonomi politikalarıyla ilgisi olduğu kadar hükümetlerin istihdamda insana yakışır işler yaratmak ve bu işlerin kadınlar ve erkekler arasında adil dağılımını sağlamak gibi bir politikasının olmamasıyla da ilgisi var. Kadınlara yıllardan bu yana esnek istihdam adı altında gelip geçici, kısmi zamanlı, ev eksenli işler öneriliyor. Bu işlerde çalışanlar düzenli sosyal güvenlik kapsamında olmadıkları için sosyal haklardan yararlanamıyor. Kadınların üzerindeki çocuk, hasta, yaşlı bakım yükünü azaltacak, toplumun bu konuda sorumluluk

üstlenmesini sağlayacak kamusal kurumsal hizmetler sunulmuyor. Çalışmak isteyen çok sayıda kadın bu yüzden işgücü piyasasına katılıp iş arayamıyor. Kadınları daha çok doğurmaya teşvik eden resmi söyleme rağmen kadınlar artan yoksulluk koşullarında daha fazla çocuk sahibi olmak istemiyor. Önümüzdeki dönem nüfus içindeki payı giderek artan yaşlıların bakımının ciddi bir sorun haline geleceği bir dönem olacak.

'...YAŞLI HAKLARINA DAİR ULUSLARARASI BİR SÖZLEŞME YOK, UYGULAMALAR BU BELİRSİZLİKTE GERÇEKLEŞİYOR'

Gülçin Con Wright: Pandemi döneminde 65 yaş üstü grubun ne kadar ihmal ve yaşçılığa maruz bırakıldığını gördük. Eve kapanma, sağlığını kaybetme korkusu, sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamama, aile üyeleriyle bir araya gelememe ve sağlıklarını etkileyecek bir izolasyon... Kötü olan şu ki yaşlı haklarına dair uluslararası bir sözleşme yok, dolayısıyla tüm uygulamalar körü körüne gerçekleşiyor. Sadece Dünya Sağlık Örgütü'nün 1999 yılında o seneyi uluslararası düzeyde Yaşlılar Yılı ilan etmesi ve hemen sonrasında 2002'de Yaşlanma Uluslararası Eylem Planı hazırlanması var elimizde. Bundan sonra birtakım kıpırdanmalar oldu olmasına ancak hızlıca yaşlanan dünya nüfusu ve Türkiye'nin nüfusunu tümüyle ele alan bir sözleşmeden yoksunuz. Yaşlıların yaşam koşullarını iyileştirecek düzenlemelerin yapılması çok acil bir ihtiyaç olarak gündemimizde yer almalı.

Ülker Şener: Bu acil ihtiyaçların başında evde bakım hizmetleri geliyor. Artık tek bir bakım modelinin yaşlı refahını sağlamadığını anlamak lazım. Evinde yaşlılığını geçirmek isteyenler için temel olarak kamu tarafından finanse edilen evde bakım hizmetleri ve kurumda bakım almak isteyenler için erişilebilir huzurevleri. Yaşlılıkta birlikte artan alzheimer ve benzeri konular üzerine de düşünmeye ihtiyaç var. Öte yandan yaş ilerledikçe kadınların nüfus içindeki oranı da artıyor. Bu durumu "yaşlılığın kadınlaşması" olarak tarif ediyoruz. Bu nedenle, bakım hizmetleri planlanırken, sunulurken cinsiyet ve farklılaşan ihtiyaçlar değişken olarak hesaba katılmalı. Tüm yaşlıların insana yaraşır bir gelire ihtiyaçları var evet, ama engelli yaşlıların, kadın yaşlıların,... farklı ihtiyaçları da olabiliyor.

Mülteciler için cinsiyet eşitliği konusunda neler söylüyor proje?

Cavidan Soykan, Kristeh Biehl: Deprem olumsuz sonuçları kadınlar, engelliler, göçmenler, LGBTİ+'lar gibi dezavantajlı grupları ciddi olarak etkilemeye devam ediyor. Tuvalet ve hijyenik malzemelere erişimde sıkıntılar var. Deprem bölgesinde cinsel şiddete maruz kalma sorunu var. Çadır kentlerde eşi ölmüş, çocuklarıyla veya yalnız yaşayan kadınlar için sağlık hizmetlerine erişimde çok büyük engeller var. Plansız göç ve göçle gelen grupların sağlık durumları da gittikçe kontrol dışına çıkıyor, bağışıklık, cinsel sağlık, üreme sağlığı, bulaşıcı hastalıklar mülteci gruplarında çok kontrol edilemez hale geliyor ve cinsel yolla bulaşan salgın hastalıkların yaygınlaşmasını da beraberinde getiriyor.

Emel Coşkun: Göçmen ve mülteci kadınlara yönelik ayrımcılığın ve sistematik erkek şiddetinin görünür olduğu alanlardan birisi de hem emek sömürsü hem de cinsel sömürü amacıyla kadın ve kız çocuklarının ticareti benzeri uygulamalar. Uluslararası raporlar cinsel

sömürünün yanı sıra kız çocuklarının zorla evlendirilmeleri, sahte evlilikler, online cinsel sömürü ve ev içi emek sömürüsü gibi toplumsal cinsiyete dayalı farklı kadın ticareti biçimlerinde çeşitlenmeye işaret ediyor. Oysa Türkiye’de ne vatandaş ne de mülteci kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri insan/kadın ticareti kapsamında tespit edilmiyor. Eleştiriler sırasında Göç İdaresi’nin rakamları 2019 ve 2020 yıllarında sadece 15 çocuğun tespit edildiğini gösteriyor. Ancak bu rakamlar da gerçeği yansıtmıyor. Bu sorunlar aynı zamanda ulusal mevzuatın farklı politika alanları ile çatışmasından da kaynaklanıyor. Örneğin şikayete dayalı çocuğun cinsel istismarı durumunda kız çocuklarının rızasını erken yaşlara kadar sorgulamaya izin veren bir ulusal mevzuat var. Türkiye’de erkek cinselliğini önceleyen, kamu sağlığı ve toplumsal ahlak odaklı fuhuş rejimi ve politikaları toplumsal cinsiyet perspektifinden insan/kadın ticareti ile mücadeleyi engelliyor. Bu hukuki ve toplumsal koşulların yanı sıra göçmenlerin ikamet ve çalışma izinlerine erişimlerinin zorluğu düşünülürse özellikle göçmen kadınların insan ticareti benzeri sömürü biçimlerine ve erkek şiddetine maruz kalmaları sistematik bir hal alıyor. Göçmen ve mülteci kadınlar sınırdışı edilme korkusu ile yahut haklarını arayamama endişesi ile uğradıkları şiddete sessiz kalıyorlar. Örneğin geçen Eylül ayında Düzce’de Özbekistanlı bir kadının sözde sevgilisi olan 68 yaşındaki evli bir erkek tarafından öldürülmesi, yine geçen mart ayında Karabük’te 17 yaşındaki Gabonlu üniversite öğrencisi Dina’nın öldürülmesi göçmen kadınlara yönelik bu sistematik şiddete işaret ediyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden beslenen bu şiddet biçimleri Türkiye’nin mevcut göç rejimi ile birleştiğinde kadın ticareti benzeri uygulamaların tespitini ve görünür olmasını zorlaştırıyor.

Bu meclis seçimlerinin ardından, Yeniden Refah, Hüda-Par gibi partilerin de varlığıyla kadın hakları konusunda ciddi endişeler meydana geldi. Hatta Yeniden Refah nafakayla ilgili teklifini verdi, öte yandan 6284 sayılı kanunun değiştirilmesi, bazı maddelerin kaldırılması da gündemde. Raporlarda da çokça vurgulandığı gibi uygulamayla ilgili sıkıntılar da mevcut. Bir tehlike görüyor musunuz? Bu çalışma bu endişelerin neresinde konumlanıyor?

Gülay Toksöz: Son seçimlerle birlikte iktidarın ve ittifak yaptığı partilerin profiline baktığımızda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda elde edilen kazanımlardan bir kısmının kaybedileceği endişesi çok yaygınlaştı. Mesela nafaka konusundaki açıklamalar, ailenin korunması konusunda alınmasını istedikleri önlemler, 6284 sayılı kanunun değiştirilmesi konusundaki baskılar ve LGBTİ+ örgütlerine yönelik tehditler, kadın ve LGBTİ hareketini çok endişelendiriyor; insan haklarını temel alarak mücadeleyi nasıl yürütebileceklerine dair kafa yoruyorlar. Özellikle yasa yapıcı kurumları, politika üreten kurumları, lobicilik faaliyeti ile hazırladıkları raporlarla uyardı ve harekete geçirmeye çalışıyorlar. Örneğin EŞİK platformu üyesi çok sayıda kadın örgütü 3 Ekim’de açılış gününde Meclis’e giderek kazanılmış haklara dokunulmaması gerektiğini “Yasalara dokunma, uygula” sloganıyla dile getirdi.

'MERKEZİ POLİTİKALAR KADAR YEREL POLİTİKALAR DA ÖNEMLİ'

Merkezi hükümetin toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımını genel olarak aktardınız. Yerel yönetimler, özellikle belediyeler için neler söylemek istersiniz?

Ülker Şener: Eşitlik alanında çalışanlar olarak dilimizden düşürmediğimiz bir söylem var. Yerel düzeyde üretilen politikaların ve hizmetlerin bireylerin gündelik hayatlarını doğrudan etkilediği ve bu nedenle kısa zamanda sonuç alınmasını beraberinde getirdiği. Belediyelere baktığımızda her bir belediyenin meşrebine göre hizmet ürettiğini görüyoruz. Eşitliği benimseyen bir başkan varsa, eşitlik birimleri açılıyor, sığınmaevi ve kadın danışma merkezleri öne çıkıyor; aileyi önceliklendiren bir başkan varsa bunlar yapılmıyor örneğin, sosyal yardım ve hobi kurslarının ön planda olduğu çalışmalara ağırlık veriliyor. Oysa hepsi önemli ve hepsi birbirini tamamlıyor. Belediyeleri değerlendirirken kullandığımız ölçütler var. Bu ölçütlere bakıldığında belediyelerin çoğunun başarısız olduğunu söyleyebiliriz.

- Sığınmaevi, kadın danışma merkezi hizmeti veriliyor mu?
- Eşitlik Birimi var mı?
- Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlanmış mı? Stratejik Planı eşitliğe duyarlı mı?
- Yerel düzeyde verilen hizmetler erkekleri de görüyor mu? Ya da dezavantajlı konuma itilen, kırılgan gruplara örneğin yoksul ve işsiz erkeklere ya da LGBTİ+ bireylere yönelik ne tip hizmetler üretiliyor?
- Belediyenin hizmetleri kapsayıcı mı, hizmetlerden kimler yararlanıyor ve kimler yararlanamıyor? Hizmete erişemeyenler neden erişemiyor, belediye bunu sorun olarak görüyor mu?
- Annelik eğitimleri kadar babalık eğitimleri de önemseniyor mu?

.....

CEİD olarak önceki dönemlerde 9 ilde çalışma yürüttük: Adana, Ankara, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun ve Trabzon. Elimizden geldiğince bu illerde kentin sivil toplum örgütleri ve belediyelerle birlikte eşitliği sağlamaya dair çalışmalar yaptık. Şimdi bu illere Bursa ve ağır bir depremden çıkan, çıkmaya çalışan Hatay'ı ekledik. Bu dönem özellikle deprem yaşayan Hatay'da çalışmalarımıza ağırlık vereceğiz, yeniden yapılandırma sürecinin eşitlik bakış açısıyla yürütmesi için kadın örgütleri başta olmak üzere, hak temelli çalışan sivil oluşumlarla ve belediyelerle çalışmak istiyoruz. Bakalım, ne kadar mümkün olduğunu birlikte göreceğiz.

Gülay Toksöz: Önümüzdeki dönem yeni alanlarda hak temelli izleme çalışmalarını sürdüreceğiz. Türkiye'de başta İstanbul olmak üzere çeşitli kentlerde beklenen deprem tehlikesi karşısında afet durumunda ve afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl sağlanabileceğine dair bir rapor hazırlanıyor. Yine iklim krizi ve kırsal kesimde etkileri, işyerinde şiddet ve taciz konusu, kamu harcamalarının dağılımı ve sanat alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne durumda olduğunu ortaya koyarak gelişmeleri izleyeceğiz. Böylece hayatın her alanında eşitlik mücadelesini yürütmek için dile getireceğimiz talepleri destekleyecek bilimsel bilgi sağlamaya ve paylaşmaya devam edeceğiz.

